

УДК 37.032

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЗНАННЯ» ТА ЙОГО ВИДИ

Малюкіна Анастасія Олександрівна, к.е.н., доцент ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — здійснено аналіз відомих у науці класифікацій видів знань, запропонованих різними авторами. Визначено місце та роль описових і пояснювальних знань. Виявлено різні способи оволодіння ними.

Ключові слова — знання, види знань, істинні та помилкові знання, емпіричні та теоретичні знання.

Знання – явище багатовимірне та багатоаспектне. Кожну зі сторін знання вивчають різні науки: філософія, психологія, педагогіка, логіка, методологія, теорія пізнання, наукознавство, соціологія. Тому не варто й чекати, що існує єдина характеристика цього поняття.

Спробуємо розібратися в суті самого поняття «знання», з'ясувати його види.

У визначеннях, даних у словниках, енциклопедіях, працях різних авторів, поняття «знання» пов'язується з відомостями про навколишню дійсність і людину, інформацією про ту чи іншу предметну галузь [3]. Знання існують як поняття, теорії, які є основою формування світогляду людини, розвитку її творчих здібностей і загального розвитку [4]. Знання виявляються в судженнях, умовиводах, різних концептуальних схемах і розроблених на їх основі наукових теоріях, фактах, поняттях, правилах, принципах, законах, гіпотезах, ідеях, теоріях [5].

У процесі перетворення наукового знання в навчальне відбувається спеціально організована зміна, реорганізація наукового знання, спрощення або скорочення предметної різноманітності, враховуються психологічні можливості учнів у освоєнні знань. Такі знання знаходяться лише на початковому ступені наукового пізнання, співпорядковані, виражені доступно для учнів мовою та представлені в навчальних текстах [1].

В аспекті проведеного дослідження нас цікавлять саме навчальні знання, оскільки вони передбачають певну адаптацію наукових знань до умов цілеспрямованого навчання.

З погляду традиційної логіки виділяються знання істинні та помилкові. Дійсне знання – це результат правильного віддзеркалення об'єктивних властивостей речей і явищ. Оволодіння учнями об'єктивно істинними знаннями через правильне виконання навчального завдання – одна з найважливіших цілей освіти.

За способом одержання, структурою, формою існування та іншими ознаками знання поділяють на: емпіричні та теоретичні.

У логіці та методології існує низка підходів до визначення змісту емпіричного та теоретичного знання. Для розуміння закономірностей навчання заслуговує уваги позиція В. Аванесова. «Специфіка емпіричного знання полягає саме в тому, що воно є знання про окремі явища чи окремі відношення, взяті порізно, а теоретичне знання - про сутність, про таке відношення, яке складає основу окремих відносин» [2, с. 167].

Виділяють також явні знання, які мають чітку форму і тим чи іншим чином можуть бути пред'явлені, та неявні (латентні) знання, що зосереджуються в структурах соціокультурного досвіду людства та підсвідомості людини; особистісні знання (схожі на неявні знання та уміння), їх передача у знаковій формі ускладнена; декларативні (знання про те, що саме людина знає), процедурні (знання про те, що людина вміє робити зі знаннями), експериментальні й епістемічні; безпосередні (ці знання одержуються шляхом спостереження) та опосередковані (одержуються та підтверджуються експериментальними дослідженнями або виводяться шляхом логічних міркувань); визначені (точні, ясні) та невизначені - здогадки, припущення. Б. Айсмонтас виділяє два види

знань, але не визначає основи на такий поділ: знання з предметної галузі та знання закономірностей пізнавальної діяльності [1].

Вивчення праць науковців [1-5] дозволяє назвати такі види: знань: методологічні знання, які включають знання про методи, процес і історію пізнання, конкретні методи науки, про різні способи діяльності; оцінні знання, що характеризують норми відношення до тих або інших об'єктів дійсності; терміни і поняття; закони, які відображають зв'язки між окремими явищами і фактами дійсності; теорії охоплюють значну сукупність фактів і законів, що пов'язують їх, відбиваючи систему, яка дозволяє підводити під загальне значні класи конкретних явищ, пояснюючи їх і допомагаючи усвідомити.

В. Аванесов розробив класифікацію видів знань за якістю здобутих результатів. До неї він включає: знання назв, імен; знання сенсу назв, імен; актуальні знання; знання визначень; порівняльні, зіставні знання; знання протилежностей, суперечностей, антонімів і т. п.; асоціативні; класифікаційні; знання причинно-наслідкових стосунків, знання підстав; процесуальні, алгоритмічні, процедурні; технологічні; імовірнісні; абстрактні; методологічні [2].

А. Гриньов вважає, що, оскільки знання вивчаються різними науками, то і класифікацію знань потрібно розглядати з погляду кожної з них. «Як і будь-який інший продукт (об'єкт), знання може бути охарактеризоване з погляду чотирьох аспектів: онтологічного, гносеологічного, аксиологічного і прагматичного. В онтологічному (тобто з погляду на вчення про буття), оскільки в самій дійсності наявні тільки речі, властивості та стосунки, знання можна поділити на три види: мереологічне, реляційне й операційне» [3, с. 18].

Основною особливістю мереологічних (класифікаційно-описових) знань є розбиття множин на підмножини. Цей вид знань пе-

редбачає розбиття ансамблів предметів на підкласи речей-елементів.

Таким чином, знання є найважливішою складовою змісту освіти, його ядром. На основі знань формуються вміння, навички, розумові і практичні дії. Знання виступають своєрідним «інструментом», який дозволяє людині засвоювати нову інформацію, знаходити нові зв'язки, формувати нові судження. Вони також є основою моральних переконань, естетичних поглядів, світогляду. На сучасному етапі переходу від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства, знання стають стратегічним ресурсом як для самої людини, так і для держави в цілому.

Список використаної літератури

1. Айсмонтас Б.Б. Личностные и мотивационные особенности студентов очного и дистанционного обучения (сравнительный анализ) / Б. Б. Айсмонтас, М. А. Уддин : Монография. – М.: Б.в, 2014. – 222 с.
2. Бодалев А. А. Общая психодиагностика / А. А. Бодалев, В. В. Столин, В. С. Аванесов. – СПб.: Изд-во «Речь», 2000. – 440 с.
3. Гриньов А. В. Знання як основний ресурс сучасної економіки / А. В. Гриньов, О. А. Компанієць // Академічний огляд. – 2010. – № 1 (32). – С. 16 – 22.
4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
5. Ткач Т. В. Освітній простір особистості: психологічний аспект : монографія / Т. В. Ткач ; Інститут ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: Запоріжжя, 2008. – 272 с.

Автори

Малюкіна Анастасія Олександрівна, доцент кафедри економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (anastasiyamaliukina@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 08 лютого 2018 року.

Опубліковано в авторській редакції.